

להזדרזת נתן

גליון פ"ט (שנה ב') ♦ פרשת דברים - חזון ♦ חודש אב שנת תשפ"ג לפ"ק

שיח נתן

פנינים מספר
"שיחות מלוא מלכה"

אאמו"ר הרה"צ רבי עמרם געשטעטנער זצוק"ל - נהרג על קידוש ה' הי"ד - ב' אב

אאמו"ר זי"ע נקרא בשם "עמרם" על שם דודו זקינו הגה"צ רבי עמרם גרינוואלד זי"ע אביו של הערוגת הבושם [שהיה נקרא בפי הבריות רבי "משה בן עמרם"]. והנה לדעתי כמעט כל האנשים שנושאים בשם "עמרם", המה צאצאים או קרובי משפחה להגה"ק רבי עמרם חסידא זי"ע שהתגורר בצפת [ראה שו"ת זקני חתם סופר (יו"ד סי' רל"ג) עיי"ש], כי מלבדו לא מצינו כמעט את השם הזה במשפחות אחרות של בני אשכנז. וגם אביו של הערוגה רבי עמרם גרינוואלד היה מצאצאי הג"ר רבי משה נחום זי"ע, שהיה אחיו של רבי עמרם חסידא. הגם שהוא חידוש אצלי, מדוע קרא זקינו רבי נתן זי"ע את שם אאמו"ר בשם עמרם אחרי דודו זקינו דוקא, ולא אחי אחד מזקניו. בימי בחרותו למד אאמו"ר זי"ע ארבע שנים אצל הגה"ק המפורסם רבי שמואל רוזנברג זי"ע אב"ד אונסדורף בעמח"ס באר שמואל, ונודע ומפורסם שכל תלמידיו היו מיוחדים, והכרת פניהם ענתה בהם שהם תלמידיו של הרב מאונסדורף, שהיה צדיק נשגב ומרביץ תורה לאלפים ביישוב הקטן אונסדורף, ואאמו"ר זי"ע למד אצלו בישיבה יחד עם אחיו הגדול רבי עזריאל נפתלי געשטעטנער זי"ע הי"ד. כמו"כ למד בפרעשבורג בישיבת אדמו"ר ש"ב הגאון בעל דעת סופר זי"ע [איני יודע כמה זמן למד שם].

שמעתי פעם מהרה"ח ר' בעריל קיזלר ז"ל מבני ברק, שגם אביו למד באונסדורף, ואמר לי תחת אחד השיחים, שאביו אמר לו ששמע מפה קדשו של הרב מאונסדורף, שתלמידים תלמידי חכמים יש לו גדולים יותר מהבחור עמרם געשטעטנער, אבל ביראת שמים אין לו תלמידים גדולים יותר ממנו. דברים אלו יצאו מפיו הקדוש והטהור של הרב מאונסדורף, שהיה רבם ומנהיגם של אלפים. אני זוכר משנות ילדותי ששמעתי מאאמו"ר זי"ע, שמקום התפילה אשר שם עמד הרב מאונסדורף בביהמ"ד, היה רטוב כולו דמעות של התפילות ששפך לפני קונו. והנה מידה זו להתפלל בדמעות שליש, ירש אאמו"ר זי"ע מרבו המובהק מאונסדורף, ולא היתה שום תפילה שהתפלל אאמו"ר שלאחריה לא היו עיניו אדומות מדמעות זכות, וזה היה בסתם ימות החול, ומכל שכן בתפילות בימים הנוראים ראש השנה ויום הכיפורים, שאז התפלל תפילת שמונה עשרה כשעה וחצי. סיפר לי פעם הגה"צ ר' זלמן אונגר זי"ע דומ"ץ דק"ק סקווירא, שפעם עמד בסמוך לאאמו"ר זי"ע בימים הנוראים בפאפא, ואאמו"ר בכה בלי הרף כשעה וחצי בשמו"ע. גם שמעתי מהרה"ח רבי אליעזר פרידמן זצ"ל מבני ברק, שכמעט ולא היו יכולים לעמוד ליד אאמו"ר זי"ע בשעה שהתפלל מרוב בכיותיו.

אאמו"ר זי"ע היה מתפלל לפני העמוד בראש השנה תפילת מנחה והתפלל בדמעות שליש. גם בימות החול היה מתפלל שמונה עשרה במשך זמן רב, ואיני זוכר שהיה מסיים שמונה עשרה בעת אמירת הקדושה. ותמיד כשהשי"ן עמד באמצע החזרה, רק אז עקר רגליו מתפילת הלחש. ובליל שבת אמיתית "שלום עליכם"

המשך בעמוד הבא

תורת נתן

פנינים מספרי "להורות נתן"

ככל שהאדם דבק לקדושת א"י יותר כך יתעלה יותר בקדושתו

עַד הַנֶּהָר הַגָּדֹל נֶהָר פֶּתַח (א.ו.א). פירש"י מפני שנזכר עם א"י קוראו גדול משל הדיוט אומר עבד מלך מלך, הדבק לשחזור וישתחוו לך, קרב לגבי דהינא ואידהן.

יל"ד שהוצרך להביא המשל בג' אופנים. ונראה דכל אחד מוסיף על חבירו, דהנה עבד מלך כמלך, ומ"מ הכל יודעים שאין העבד כמלך והוא פחות מהמלך, נמצא שדמיונו למלך אינו בתכלית, ואין איש משתחוה לעבד אלא למלך, אבל הדבק לשחזור וישתחוו לך, הנה זה זכה למעלה יתירה על העבד שמשתחוים לו כמו לשחזור, וזהו מורה על דבקוּתוּ טפי בהשחזור, עד שכמעט נעשה כשחזור עצמו, והשלישי קרב לגבי דהינא ואידהן, הנה זה נודף ריח טוב כמו דהינא ואין חילוק בינותם, כי נדבק לגמרי לדהינא.

הרי דהכל תלוי בשיעור הדבקות לאיש המעלה שככל שיתדבק יותר כך יתעלה מעלתו יותר, וזה שאמרו שככל שדבק לקדושת א"י יותר כך יתעלה יותר בקדושתו.

משה רבינו היה רשאי לדון עפ"י רוח הקודש

וַיִּקְעוּ מֵאֲתָם וַיִּשָּׁב עַל פִּי הַחֵירוֹת וְכוּ וַיִּקְעוּ מִפְּנֵי הַחֵירוֹת וְכוּ וַיִּחַן מִמֶּנָּה (לג, ז-ח). לא אוכל לְבַדִּי שֶׁאֵת אֲתָכֶם (א.ו.א). פירש"י אפשר שלא היה יכול משה לדון את ישראל, אדם שהוציאם ממצרים וקרע להם היים והוריד את המן וכו'.

לכאורה כל הני עשה שלא כדרך הטבע בדרך נס, אבל לדון, כיון דתורה לא בשמים היא א"כ היה צריך

לדון עפ"י חכמתו הטבעית.

אך א"ש ע"פ מש"כ בתשו' חת"ס או"ח (סי' ר"ח) שמושה

רבינו היה רשאי לדון עפ"י רוח הקודש עיי"ש, א"כ גם לדון היה יכול בדרך למעלה מן הטבע.

לימוד זכות על ישראל

יָדַע שׁוֹר קָנְהוּ וַחֲמוֹר אָבוֹס בְּעֵלְיוּ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עֲמִי לֹא הִתְבּוֹנֵן הוּא גוֹי הָטָא וְגוֹ יַעֲבֹד אֶת ה' נֶאֱמַר אֶת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל (הפטורה - ישעיה א, ג-ד). י"ל דהנה אמרו חז"ל (עירובין ק) אילמלא לא ניתנה תורה היינו למדין צניעות מחתול וכו', והיינו ידע שור קונהו, שאף שאינו מצווה ואין בו דעת מ"מ מכיר טובה לבעליו המטיב לו ומאכילהו, כי הוא מובן מסברא ומטבע, שמכיר טובה למטיבו, אבל ישראל לא ידע ולא התבונן ללמוד מוסר השכל משור וחמור אף אם לא נתנה תורה, ומכש"כ שהוא גוי חוטא עזבו את ה', שהשי"ת ציוה בפירוש ומ"מ לא קיימו.

אבל יש בזה גם לימוד זכות על ישראל, ישראל לא ידע עמי לא התבונן, שישראל אין רצונם לעבוד את ה' לשם פנייה כי השי"ת מטיב, והם רוצים לקיים מצות רק בגין דאיהו רב ושליט, והיינו ישראל לא ידע ולא התבונן לעבוד את ה' בדרך לימוד מוסר השכל משור וחמור – ואם חטאו גוי חוטא וגו' אבל עזבו את ה', שאין כוונתם למרוד ח"ו בהשי"ת כי עזבו ושכחו מהשי"ת – ואילו ח"ו נאצו קדוש ישראל, שאילו היו יודעים ומתכונים לנאון השי"ת מיד נזורו אחור וחוזרים בתשובה, אבל הם אינם מתכונים למרוד בה' ח"ו.

יפה נדרשת

הנהגתו המופלאה של מרן הי"חכם צבי בדיון תורה

לא תכירו פנים במשפט פקטן נגדל תשמעון לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא וגו' (א.ו.א).

הגה"ק החכם צבי זי"ע התגורר באמשטרדם, ובאותם הימים השתוללו תלמידיו של שבתי צבי ימ"ש במקום ההוא, והחכם צבי לחם נגדם בעזו ותעצומות, אבל כשגברה ידם הוכרח להמלט מאמשטרדם, והגיע סמוך לעיר לבוב בחוסר כל עם טפלי דתלי ביה, וריחם עליו נגיד אחד והכניסו לביתו ימים רבים והאכילו והשקרו והיטיב עמו, ואח"כ נתקבל בהשתדלותו כרב דלבוב.

ואחר זמן בא אותו נגיד לפניו לדיון תורה, והחכם צבי לא הראה לו שום אותות כבוד כראוי וכיאות למי שהיטיב עמו הרבה, ואחר שהוציא פסק דינו אמר פתאום להרבנית, ראי איזה אורח גדול נמצא אצלינו, והזמינו אצלו בכבוד גדול.

וכאשר תמה הרבני הלז אי מלכא אנה אמאי לא כיבדתני עד השתא, השיב לו החכם צבי שבשעה שבעלי הדינים באים לפניו לדיון אינו מכירם כלל, רק את טענותיהם הוא שומע, ועל כן רק אחר שפסק את הדיון הכיר את פניו שהוא הגביר שהיטיב עמו, ע"כ המעשה.

ובזה יש לפרש הכתוב (דברים א, יז) לא תכירו פנים במשפט, היינו שבשעת המשפט לא תכירו את פני הבעל דין אם הוא אוהבך, ואז תוציא משפט צדק, כי אם תכירו את פני המתדיינים קודם הדיון, אז יטה לבבכם להצדיקו, וליכא משפט צדק.

(אור ליום כ"ז סיון שנת תשס"ב)

ע"ד השאלה בתשעה באב שחל להיות ביום ה' אם מותר לכבס בגדים במוצאי ט"ב בערב.

א) בשו"ע או"ח (סי' תקנ"ח ס"א) כתב המחבר, מנהג כשר שלא לאכול בשר ושלל לשנתות יין לביל עשירי ויום עשירי. ובמג"א (סק"א) הביא מתשו' מהרש"ל (סי' צ"ב) דה"ה שאין לספר ולכבס עד חצות של יום עשירי. והוסיף המג"א, דפשוט דכשחל יום ו' הכל מותר לכבוד שבת עיין שם. וכתב שם בס' אשל אברהם להגאון מבוטשטאטש ז"ל, דבליל עשירי אין מפורש להיות.

ב) ולע"ד נראה דמותר לכבס גם בלילה כל שהוא לכבוד שבת, דהרי מבואר בש"ס ב"ק (פ' א) דמתקנת עזרא שהיו מכבסים בגדיהם בחמישי בשבת מפני כבוד השבת. וכן קי"ל בשו"ע או"ח (סי' רמ"ב ס"א). ומבואר במג"א שם (סק"ג) דתקנת עזרא היתה שלא יכבסו בערב שבת כדי שיהיו פנויים לכבוד שבת. והנה תקנה זו שלא לכבס בערב שבת נראה דאינו אלא ביום ששי ולא בליל ששי, דכיון שטעם האיסור הוא כדי שיהיו פנויים לכבוד שבת, והרי איתא בשו"ע (סי' נ"ד ס"א) שישכים בבוקר ביום הששי להכין צרכי שבת, ומבואר דאין חובת ההכנה לשבת מתחלת אלא מהשכמת יום הששי ולא מבערב, והטעם מבואר בטור שם דכתיב והיה ביום הששי והכינו, משמע הזמנה בבוקר דומיא דהבאה דכתיב והכינו את אשר יביאו והבאה היתה בבוקר לאלתר (פי' לאחר הלקיטה מדכתיב וילקטו אתו בבוקר איש כפי אכלו. ב"ח ופרישה) עיין שם. ובב"י שם הביא מתנחומא, מנין שכל המוציא יציאות בשבת מצוה שישכים ויוציא משחרית שנאמר והיה ביום הששי עיין שם. - ועיין פסחים (ד' א) דזריזין מקדימין למצות ליכא אלא מצפרא ולא מבלילה - ומעתה כיון דהמצוה להכין צרכי שבת אינה מתחלת אלא ביום ששי בבוקר, וא"כ אין צריך להיות פנוי לכבוד שבת אלא מן הבוקר ואילך שאז מתחיל זמן מצות ההכנה לשבת, וא"כ מה שתיקן עזרא שלא לכבס בערב שבת, היינו דוקא מן הבוקר של יום ששי ואילך. ומעתה כיון דכל עיקר האיסור שלא לכבס בעשירי אינו אלא ממנהגא, דהא מדינא דגמרא מותר לכבס מיד אחד ט"ב וכמבואר בשו"ע (סי' תקנ"א ס"ד) עיין שם, א"כ איך יתכן דמשום מנהגא בעלמא נעקור תקנת עזרא שלא לכבס בערב שבת. ולכן נראה פשוט דיש לכבס מיד במוצאי ט"ב.

ג) וראיתי באליה רבה (סי' רמ"ב אות ט') שהשיג על המג"א שכתב דתקנת עזרא

היתה שלא לכבס בערב שבת, דליתא, אלא דעיקר התקנה היתה שיכבס לכבוד שבת, וחמישי דקאמר אורחא דמילתא נקט וה"ה קודם, והא דלא תיקן בע"ש משום שאין פנאי לכבס או שיתייבש בדוחק באותו היום עיין שם. אולם בשטמ"ק לב"ק (פ' א) הביא מהמאירי ז"ל, שיהיו מכבסין בחמישי בשבת לכבוד שבת ולא ימתינו עד ערב שבת מפני שניחו ערב שבת כולו לצרכי הכנת שבת עכ"ל. וזה נראה כהמג"א דהתקנה היא שניח ער"ש לצרכי הכנת שבת. ועיין מה שהובא בשם רבינו יונתן שם. ובס' ים של שלמה ב"ק (סוף פ"ז) כתב שתיקן שיהיו מכבסים בחמישי בשבת משום כבוד שבת ללבוש לבנים ובער"ש אין פנאי לכבס עכ"ל. ועכ"פ הכל מודים דבערב שבת אין פנאי לכבס או שיתייבש בדוחק.

ד) ועפ"י דברנו יש מקום ליישב דברי התוס' תענית (ל א) שכתבו, דבחל ט"ב בחמישי בשבת מותר לכבס ולספר מחצות ואילך מפני כבוד השבת דאין להמתין עד ער"ש מפני טורח השבת עכ"ל. והב"י (סי' תקנ"א) כתב שדבר תימה הוא להתיר לכבס ולספר ביום ט"ב עצמו, ותו דגבי חל להיות ט"ב בערב שבת קתני בגמרא שאם לא כיבס בה' מותר מן המנחה ולמעלה ומסיק דלייט עלה אביי, וכש"כ דחל להיות בה' זודאי אסור בו ביום עיין שם. ולדרכנו י"ל דהתירו לו לכבס ביום ה' משום תקנת עזרא שלא לכבס ביום ו', והא דלייט אביי היינו דוקא ביום ו' משום שעבר על תקנת עזרא והיה לו לכבס מקודם, אבל ביום ה' שרי. אלא דעדיין תקשי דהתוס' התירו גם להסתפר, ובה ליכא תקנת עזרא. והב"ח שם כתב, שאם חל ט"ב ביום ה' מותר לכבס ביום ד' מחצות ואילך אם הוא לצורך שבת ואי אפשר להמתין עד ער"ש מפני טורח השבת, ועל סמך זה הורה להלכה ולמעשה ליוצא בדרך למרחקים בשבוע שחל בו ט"ב דמותר לכבס בגדי פשתן אפילו לכמה שבתות עיין שם. ועיין מג"א (סק"ה) וא"ר ומ"ב שם. וא"כ מכל שכן שמותר לכבס במוצאי ט"ב שחל ביום חמישי כשהוא לצורך שבת, אבל שלא לצורך שבת ליכא התירא.

ה) ועיין ביאור הלכה (סי' תקנ"ה) בשם מאמר מרדכי דמסתמת דברי המחבר והרמ"א משמע דבליל עשירי ליכא מנהגא לאסור אלא בבשר ויין ולא בשאר מילי עיין שם. וכל זה חזי לאצטרופי בני"ד להתיר. ובסידור הרע"ב (דיני ת"ב הלון ה' אות ו') כתב "וכשחל עשירי בער"ש מותר לכבס ולספר ולרחוץ מיד". ומלשון זה משמע דמותר גם בלילה, וה"ז כדברינו דמותר לכבס במוצאי ט"ב שחל ביום ה' כשהוא לכבוד שבת.

(שו"ת להורות נתן - חלק ב סימן לח)

המשך "שיח נתן"

היתה בדמעות שלישי. ובפרט בעריכת השולחן בליל הסדר שהיה מגיד את ההגדה בקול גדול ובהתלהבות עצומה, ותירגם את ההגדה ללשון המדוברת כדי שיינו הילדים (וכמו שעשה הר"י מלונדי המובא ברמ"א או"ח סי' תע"ג ס"ו) וזכורני שבימי הזעם בשנה האחרונה לחיי, היו צריכים בליל הסדר לסתום את החלונות במכסאות, כדי שלא ישמעו את הקולות מבחוץ, וערך אז את הסדר עד אור הבוקר. וכמו"כ בכל שבת אחרי הצהרים היה אומר פרקי תהלים על יד החלון בדמעות שלישי.

***

זמן קצר אחרי שאדמו"ר המהר"א מבעלזא ז"ע עזב את פעסט, נכנסו הרשעים הארוחים ימ"ש להונגריה, ואחרי חג הפסח ציוו לכל היהודים להכנס לגיטאות, ואדמו"ר ז"ע התחבא בדירה ששכר, אבל הרשעים תפסוהו והושיבוהו בבית הסוהר ואחר כמה שבועות הובילו אותו לאוישוויץ.

וסיפר יהודי שנסע עם אדמו"ר ז"ע במסילת הברזל בשב"ק ודרכו האחרונה לאוישוויץ, ואדמו"ר היה ברשותו קופסת דג' סרדינים, וממנו אכל לסעודה שלישית, וזימר זמירות. ומשמעתי מנבן אחותי הרה"ח ר' עזריאל טאובר (שליט"א) [צ"ל] ממאנסי, שהיה יחד עם אדמו"ר כשתפשוהו הרשעים במחבואו, ואנשי הגסטאפו היכו את אדמו"ר מכות רצח, ואדמו"ר שחק בפנים שמחות, ושאלו אותו מדוע הוא שוחק בשעה כזאת, והשיב שהוא שמח שמכים אותו בגלל שהוא יהודי, כי עליך הורגנו כל היום.

ואזכיר עוד בענין מזדרגות של שמחה של אדמו"ר ז"ע, מה שסיפר לי גיסי הבל"ח הרב החסיד רבי אהרן טאובר ז"ע, שהלך פעם ברחוב יחד עם אדמו"ר ז"ע, ובאותה שעה עברה באמצע הרחוב שיירא גדולה של

חיילים נכרים ושרו בקולי קולות כמנהג הגויים, והתחיל אדמו"ר לצחוק מאוד, וגיסי שהשתומם על פשר הצחוק הפתאומי שאל לאדמו"ר את הסיבה, והשיב לו אדמו"ר על מה יש לגויים לשמוח שאין להם מצוות וחיים הבל וריק. עוד סיפרו לי אודות דודי רבי עזריאל נפתלי געשטעטנער הי"ד שהיה תלמיד חכם גדול ומרביץ תורה, ובעל מקובל, והגיד לי מי שהיה עמו באוישוויץ וניצל בדרך נס, שבכל יום ערכו הרשעים ספירת האסירים לבדוק אם כולם נמצאים, והוא עמד בסמוך לדודי ז"ע וראה שהוא אומר משהו בלחש, והיטה את אזניו לשמוע מה הוא אומר, ושמע שהוא חוזר על התיבות "לית אתר פנוי מיניה". והנה דברים אלו אמרם בגיהנום של אוישוויץ, בקור נורא וברעב לאין ערוך, ולזכור ולומר במקום המור והנורא הזה דלית אתר פנוי מיניה - היינו שהקב"ה נמצא בכל מקום ואין מקום פנוי מהקב"ה - הרי זו מדריגה גדולה מאד. גם שמעתי שהרשעים הכו אותו מאוד והוציאו אחת מעיניו ר"ל, ואמר רבי עזריאל נפתלי ז"ע שאפשר לעבוד את הבורא גם בעין אחת. ארץ אל תכסי דמם.

השי"ת יעזרונו על דבר כבוד שמו, וינקום לעינינו נקמת דם עבדיו השפון, כי עליך הורגנו כל היום, וכבר אמרו (בבא בתרא י'): הרוגי מלכות אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם. וזכות הצדיקים והקדושים המושלכים באש על קדושת שמו יתברך, יעמוד לנו ולזרעינו להתברך בכל מילי דמיטב, ולהמשיך שלשלת הזהב בעולם, עדי ירחם ה' עלינו וירחם שה פזורה וישכון כמאז באהלינו, ויגאל אותנו בקרוב ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ, ותגלה ותראה מלכותו עלינו בזמן קרוב, אכ"ר.

(סעודת מצוה ביומא דהילולא במלאות ששים שנה מעת שנהרג על קידוש השם בשנת תש"ד לפ"ק - ב' אב שנת תשס"ד: מוצש"ק מברכין אב שנת תשס"ז)

דבר בעיתו

לבישת בגדי שבת כשבת חזון

מובא ברמ"א או"ח (סי' תקנ"א ס"א) דבשבת חזון לובשין בגדי חול, אבל מהארז"ל איתא שילכו בבגדי שבת, וההת"ס כותב שאבל חורבן בית המקדש היה טבוע כ"כ בלבו של הארז"ל עד שאם היה לובש בגדי חול בשבת חזון היה ניכר אבלו על פניו, ומשום כך לבש אף בשבת חזון בגדי שבת, ומכיון שאנחנו לא במדריגה זו צריכים אנו ללבוש בגדי חול בשבת חזון. הגם שהגרא"א פסק שילכו בבגדי שבת.

וכבר היה מעשה אצל הגאון המפורסם רשכבה"ג רבי יוסף שאול נאטנזאהן ז"ע שאירע פעם שבשבת חזון שהה מחוץ למקום כהונתו לעמברג, ובשבת אחרי הצהרים בא לבקרו יהודי מהעיר ואמר לו שדבר נורא אירע בעיר, ושאלו רבי יוסף שאול מה אירע, ואמר היהודי שהסנדלר הגיע היום לבית הכנסת עם טלית ותפילין כי ראה את הדיין בבגדי חול וחשב שבשבת חזון גם מניחים תפילין, ואמר רבי יוסף שאול ששום דבר לא ישפיע עליו, והוא ימשיך ללבוש בשבת חזון בגדי חול כמו שפסק הרמ"א.

ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד ובלבד שיכוין לבו לשמים. וכיום נהגו ברוב המקומות ללכת בבגדי שבת בשבת חזון.

(מוצש"ק מברכין אב שנת תשמ"ז)